

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קז.

עין מושפט
נר מצוה

6) בכל הכתי' הורסא, אלא אמר. וכן נכון דק"ס, 8) בכל הכתי' נוסף, בר רב נחמן. ובלקמן וכן נכון. דק"ס ריש"י, 9) נכנסת ה': ויש"ן, 10) כמנה כתי' איתמר. וכן נכון דק"ס ריש"י, 11) נשנת ג': ויש"ן, 12) לשל א. ויש"ן, 13) ב"ב ב: ט"ז, 14) ס"א רבי אבהו אן איתא בב"ב ב: 15) נכנסת ה': סטרינין ק"ג, 16) נשנת ג'. 17) 18) א"ל צ"ל ליוצרה. רש"י, 19) צ"ל מה. ריש"י,

מיקל. אע"ג דמשני לא סבר דמקפיד איניש מידי דלא חסר זה: דאמר מר. רבה בר רב אשי דרביה דרבי גידלו צנימו: דהספור. שחמשה זורה שלא יאמחו ורעוניה: 1) ליוצע [שפאל] חטין וכו'. ה"נ פסק עמו חטין שמה הוא זרעה חטין צנע שזערה ואם יורענה זו ששורין נמלא זה מלקלה: דלא ריזי ופני. חרשה לאחר קצירה ושינה בשעת הרע: מנני לה רב יהודה לרבי. צמתני תבואה יורענה קטנית: הא לן והא לכו. מתני' ב"א ק"א שהיא מקום הרים ואיכא למיחש לכחשא דארעא אן השתא צבצב קיימינן שהיא מנולה וטובעה בצנעי המים וליכא למיחש לכחשא דארעא הלך משנה בכל מקום 1) שרעה מקטנית לתבואה ומתבואה פשתן ור"ש אוקר כדלמנן: פחלי דני יסנא. שחלים שקורין קרישין הגדילים בין הפשתן: אין צנן משום גול לכל הצל ועוקרן לפי שהוא משכיח את העלים ועומד על גבול הערוגה שאין עומדין צמוכה: יש צנע משום גול דלא מפסדי: הוקשו לזרע. אותן שחלים שעמדו בפשתן ימים רבים עד שנגמר גדוליהן שזב אין עוקרן ועולת לפשתן יש צנן משום גול: דיני דילך דיני. יש צאלנומי שהפירות שלך וצאלנומיך שהפירות שלי ששדומיני זו לזו ממוכות והמנרסם גבוהים וצאלנומי נטועיני צנע יש מהן נטועיני צנע ששרשיהן כפפו ונטו כולן לתוך שך ויונקין משלך ויש צנען שנטוין לתוך שלי ויונקים מארצי: ונהגו צני מלרא וכו' נוטה לכאן לכאן. וטוין שרשין לשדה זו הפירות שלו: צממלא כל המלך. שנטוין שרשין לכאן ולכאן: דפני טוניה. משא פירותיו וענפיו נוטה לזד האחד: פלוג הכי. טול אתה מצוי שאלך ואני מצוי שאלני: פלוג הכי. לעבר רוחב השדה חלוק האילן אם עומדת השדה מורה ומערעל חלוק אותו האילן צפון ודרום: לא סזון. לא תקנה שדה הקמוכה לעיר שעין צני אדם שולטת צה תמיד: אסור לאדם כו'. שלא יפסידנה צנין הרע: קריוני לעיר. שלא יהא טורה להכניס פירות: ספק נדה. וכ"ש ודאי: אמר להו. ר' אבהו. רבי יוחנן לא אמר הכי: סמוך לשולחן. כלומר סמוך לבינתן שלא תנטרן להרחיק צדוות. והאי דנקט שולחן שמוכל לצדוק עמך לפני ארילה ולאחר ארילה כדלמנן צצנת (דף מ"א). כדתינא הנלךך לנקציו ואוכל דומה לתורש שהסיקוהו על גבי אפרו ואחר ארילה שהמאכל דוחק ומזיל את המעוכל ואם יהא צריך להרחיק פעמים שהעמוד חוזר וצא לידי הדרוקן. אצל צית הכנסת סמוך לצימו לר' יוחנן לאו מעלותא היא: ר' יוחנן נעמיה.

תורה אור השלם

- 1) פירוש אהרן בעיר וברוך אהרן בשדה;
- 2) ברוך אהרן בבאך וברוך אהרן בצאתך;

הגהות הב"ח

- (א) גמ' דילך דילי ונרוג;
- (ב) שם ר' יוחנן נעמיה;
- (ג) כ"ל אמת ו' נמקט;

הגהות הגר"א

- [א] גמ' תבואה יורענה כתיב. ר"ב ור"ף גרס מננה לא חרשה כו' (תנן תבואה יורענה קטנית) א"ל ל"ק הא כו' מתני' ב"א ברימא צבצב;

רבינו חננאל

אע"ג דרבינו שמואל תמני כרב, כשמואל קרי' לך. ואי איכ' מנהגא דרבינו ביה, כדאמר רב הונא לרבינן נהוג בני מצרא נוטה לכאן לכאן, כלומ' באותה שדה האילן, פירי לבעל אותה שדה הון, דין תמני' ב"א כמנהגו.

האי מאן דבעי דתתבור [ארעיה]. פי' נקונט' שמקלקל שדה^א וקשה לאלרעה כך הוא רגילות של עובדי אדמה שזרעים שנה חטין ושנה שעורין וכשזרעין אותה צ' שנים חטין לרופין או שעורין צלחה אמר אכלה חטין ואחד חטין אכלה שעורין^ב כדפי' רבינו שמואל התם^ג לכך י"ל האי מאן דבעי^ד שמהא שדה חשובה כאלו הניחה שנה אחת צורה כי כן דרך לזרעה שנה ולהזירה שנה כדי שתחזור ללכה ממנה שהוכמשה לזרע שמה חטין ושתא שעורין^ה ולך אסר רש"ג כשלאמר לזרעה חטין שלא יזרע שעורים כי שמה אשתקד זרעה שעורים ואי כריז ומני לית לן זה סס לא יאסור רש"ג: הני תחרי דבי ביתנא אין בהם משום גזף. אע"ג שהמנה יהושע יהיו מלקטין עשבים צכל מקום כדלמנן בסוף פ' מרובה^ו (צ"ב) דף פ"א. התם מייירי בעשבים שאין ראויים לאדם אלא לבהמה וכן משמע מדלג נקט' ירקות אצל תמלי שהן מאכל אדם אסור אלא"כ הוא שדה פשתן: אי"לן העומד על המיצר. פי' הקונטרס אינו מיושב שפירש אילן שנטוע צרקע סמוך למיצר להשרשים נוטים צכל חצירו^ז אלא נראה לפרש שהאילן עומד ממש על המיצר שהוא של שנים ואין השרשים מתפשטין לקרקעו של זה יותר משל זה אך הענפים נוטין יותר לשל אחד מהם^ח רב אמר הנוטה לכאן לכאן כיון שהשרשים שוים צכל זה כמו צכל זה אולינן צתר הענפים מה שיש מן הענפים כנגד המיצר חולקים והשאר לרשות שנטוין הוי הכל שלו ושמואל אמר חולקין אולינן צתר השרשים שיש על מנת כן יהיו שוים צענפים אצל אי נטוע כולו צרשות אחד והענפים נוטים צרשות חצירו צזה אמר ר' יוחנן צכ"פ לא יחפור (צ"ב דף ס': וסס ד"ה ואחד) מצייל וקורא^ט שעל מנת כן הנחיל יהושע את הארץ שכל הענפים יהא לצעל השרשים וצזה מודו נמי רב ושמואל דשמעתין^י ופריך אילן העומד על המיצר חולקין^{יא} ומשני צממלא כל המיצר כמו שהשרשים^{יב} טולן על המיצר כך הם הענפים^{יג} ודמלי טעוניה למד גיסא דקאמר לא שהענפים עוצרים המיצר אלא שיש פירות לזד אחד יותר מלזד חצירו מהו דמימא נפולגו לאורכו של מיצר קמ"ל דחולקין לרוחבו של מיצר ושילאי הבית והעלייה (לקמן דף ק"א): דתנן שתי גינות זו למעלה מזו וירק צינמיה השרשים לכו"ע הם של עליון וירק לפי שהם יונקים מגינתו אצל הנוף שהוא צאור התחתון לר' יהודה הוא של תחתון ולר"מ הוא של עליון דלמנן שדי נופו צתר עיקרו והתם פסוק כר"ש דאמר כל שיכול עליון לפשוט ידו ולטול הרי אלו שלו והיינו כר"מ והשאר מקמתא הפקיר לתחתון ונראה דאפי' לרב דלית ליה הכא שדי נופו צתר עיקרו סוצר שפיר כר"מ דכיון דהתם כל השרשים כולן צכל עליון דין הוא למימר שדי נופו צתר עיקרו כדלמנן נמי רבי יוחנן צשילאי לא יחפור ושמואל דאמר הכא חולקין יכול לצבור התם כרבי יהודה דלא אמר שדי נופו צתר עיקרו משום דרגילות למלאות גינתו עפר ולהשומו אל שדי נופו צתר עיקרו והתם פסוק

כו א ב מ"י פ"ח מהל' שריות הלכה ט סמג עשין פט טו"ש"ע ח"מ ס"י סכד:
כו ג ד ה מ"י פ"ח מהל' גולה ואצרה הלכה ד סמג עשין עב טו"ש"ע ח"מ ס"י ר"ב טפ"ח ח'
כו ו מ"י פ"ח מהל' שניס הלכה ט סמג עשין פט טו"ש"ע ח"מ ס"י קפו טפ"ח ז'
ז טו"ש"ע ח"מ ס"י עמ טפ"ח ח':

לעיו רש"י

קרישין [קרישין]. שהלים.

מוסף רש"י

אסור לו לאדם שיעמוד על שדה חבירו כו'. שלא יוקט טען נעם (ב"ב ב.). שלא תמצא אשתך ספק נדה בשעת ביאתך מן הדרך. צעשה שאלם צל מן הדרך קשה לו כשיתלל את אשמו ספק נעם יותר מנדה ולדאי. טעל ספק הוא מילך וליכו תקפו וזאת טהורה היא ועל מוס אלי מועט (סנהדרין ק"ג). שיהו צאצאי מעיקר כמותך. צמורה ולעומר וכנד (תענית א.).

מוסף תוספות

- א. והיה בורה. מוס' הל"ש. ב. הרי זו חוק מתקנה רב בה נחמן אחד אומר אכלה שנה ראשונה שלישיית וחמישיית ואחד אומר אכלה שניה רביעית ורשיית הכי נמי דהוי חוקה. מוס' הל"ש. ג. שאחד מציד על חטים בשנה זו ואחד על שרורים בשנה אחרת שכן מנהג העולם כשזרעו חטין בשנה זו וזרעין שעורים בשנה אחרת. מוס' הל"ש. ד. דתיבתור ארעיה, פי' ר"ש. ה. כמנהג העולם. מוס' הל"ש. ו. ומ"ש תחילי דנקט. מוס' הל"ש. ז. התם. מוס' הל"ש. ח. דהנוטה ששבע דקאי אענפים מלשון הטייה וכו' וכן נמי קאמר התם (ב"ב כו:) גבי אילן הנוטה קוצץ. מייירי בבב"ב הענפים. ר"ש. ט. או כולם או מקצתם. ר"ש. י. בעל הקרקע. ר"ש. י"א. דאולינן בתר יניקה. ר"ש. י"ב. ולפירושו הקונטרס דבבב"ב שרשין אירי שמעתין (דהתם) כרב דאדיל בתר שרשין. מוס' ר"ב ס': י"א. וקשה לרב. ר"ש. י"ד. ופריך מאי למימרא, ומשני לא צריכא דתלי טוניה להאי גיסא. ר"ש.

כר"ש דאמר כל שיכול עליון לפשוט ידו ולטול הרי אלו שלו והיינו כר"מ והשאר מקמתא הפקיר לתחתון ונראה דאפי' לרב דלית ליה הכא שדי נופו צתר עיקרו סוצר שפיר כר"מ דכיון דהתם כל השרשים כולן צכל עליון דין הוא למימר שדי נופו צתר עיקרו כדלמנן נמי רבי יוחנן צשילאי לא יחפור ושמואל דאמר הכא חולקין יכול לצבור התם כרבי יהודה דלא אמר שדי נופו צתר עיקרו משום דרגילות למלאות גינתו עפר ולהשומו אל שדי נופו צתר עיקרו והתם פסוק

תשעין

כמו א מיי פ"ח מהל'
גניבה הלכה א סמו
עשין עב טושיע ח"מ ס"י
ללא ספק ח"י
ג ב ג ד מ"י שם הל' ב
טושיע עס ספק ח"י
גא ה ר מ"י פ"ג מהל'
מוק ממונ הלכה ב'
סמו עס טושיע ח"מ
ס"י סח ספק ד:

לעזי רש"י

קרו"ט ארומיליט' [קרו"ט
ארומיליט']. כרכום.

מוסף רש"י

הכל בירו שמוס.
מחומות ומחומות הכלים
לחלם, כולם על ידי מיתת
שמים (נ"ו ב) אס כלים
פורענות על הלום גומת
התנן הלא (בבבבות ג'),
הרין מצבים פחים, ג'ס,
ג'ס, פחים, חולי הלא על
ידי חום כמו (ש"ס ג) קור
שיפת חום (נ"ו ב) קור
וחום, שפעמים כשכין
כשפיה (בבבבות ג'),
צנים פחים בדרך עקש.
הלא והקור פח מוקש
בדרך עקש, כ' בירו דבר
תלו לשמו מן הנהט יו
מפנים ג'ס פחים, קור
וחום (רשב"ם ב"ב ע"ה).
שיתין רהיטי הרוט ולא
מטו לגברא דמצפרא
כרד. כשיס אש רלו ולא
גניעו לאלול שחית (ב"ק
צ"ב). התקוששו וקשו.
לשן היקש, אס השטה
עלמו וישר דרכו (צפניה ב
א): חו: הכר קש מתי עיני
מתלה, כמו (שמות ה')
לקושש, כלומר קשטו
עלמן (רשב"ם ב"ב ט"ו).

מוסף תוספות

א. אבל הני מהו כולן
בעין הרע. ר"פ.
ב. [ולשון] פחים כיום כמו
(תהלים יא) ימטר על
רשעים פחים, ושלן
תלמוד יפח בלועז ניפק
לקיבליה פיק שני
דטנהורין (דף יח:). מ"ס
ג' ג'. כגון חללים
ורפוריות דחבל גבו עליו
ואינו יכול ליהרר כדאמר
בחולין (ו') אין אדם נוקף
אצבעו מלמטה א"א"ב
מכריזין עליו מלמעלה
חזין מצבים פחים שכיול
לשמור עצמו. מ"ס' מה
טו: א. החם מיידי כמה
שגנוו עליו בשעת יצירה
כגון גבור או חלש עש או
עשיר חכם או טפש אבל
צדיק ורשע לא כ' שני
דרכים נתינים לפני טוב
והרע: מ"ס' ע"ג ג'.
ה. [בתוס' ב"ק צ"ב] מביא
כן בשם הר"ר מושלם].
ו. שיש בשנה ששה עתים
זרע וקציר וקור וחום וקיץ
וחורף: שכל אחד שני
חדשים וחס' יום. מ"ס'
ב"ק צ"ג: א. והבא משמע
שיש לה ד' אמות לאפשה.
מ"ס' ה"ל"ט. ו. וימנו
מושבין לכל שדה יאר
קטן והוא אמת בית
ההלוחין והחם. מ"ס'
ה"ל"ט.

תשעין ומ' מהו בעין הרע ואחד בדרך ארץ. וא"ת א"כ בני
יוסף שלל שלטה כהן עין הרע (א) היה להן לחיות (ש) הרצה
מכל השבטים וי"ל שמתו בדרך ארץ יותר מאחרים כשהקצ"ה היה
רולה להמתין היה שולח להם חללים אחרים: צ"נ"ם. קור דמוכח
הכל פחים חום כדמוכח בריש מסכ' ומיידי
ע"ז (דף ג: וסס ד"ה הבל) ויידי
הכל במאורעות הצאים על האדם
דלילו צמדות אמר צ"ל כל הדי (מה)
דף טו: וסס ד"ה הבל) הכל צדי שמים
חוק מירלת שמים: ע"ש ירמיהו רהיטי
רהוב. י' מפרשים¹ לנקט שיתין
לפי שימי החורף שמים וכן ימי
הקיץ כדאמר לעיל (דף ק: א) ופ"ה
שחית מלל מן החמה ומן הגנה א"כ
כן דרך למינקט צלל מקום שיתין
כדאמר בהחובל (ב"ק דף צ"ג: א) שיתין
תכלי מטייה לככא דקל חציה שמע
כו: א ארבע גרמדי דאניגרי
ולא בהו. פירוש ארבע אמות
שמה מודד לצני אניגרא שדוליס
אסמא להסקות שדומים זלול פירוש
מדוד אומת שמוקות ולא מזומזמות
כדי שיוכלו לעמוד שס צריות ולא
כפי הקוטנ' דעל נהרא שמינין
מקום גס למושיע ספינות לא ממשח
כלל שזריכין רוח הרצה שלא יפלו
צמים אלא צלל מדידה יתנו שיהא
(ט) ניכרת ונראה לעינים:

לא קשיא הא דמהדר ליה שורא ורתקא
הא דלא מהדר ליה שורא ורתקא והסיד
ה' ממך כל חולי אמר רב זו עין רב
למעמיה דרב סליק לבי קברי עבד מאי
דעבד אמר תשעין ותשעה בעין רעה ואחד
בדרך ארץ ושמואל אמר זה הרוח שמואל
למעמיה דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל
הא איכא הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו
זיקא עבדי ללו (סמא וחיי ר' חנינא אמר
ע"ז צינה (א"ר ד"ר חנינא הכל בידי שמים
חוץ מצנים פחים שנאמר צנים פחים בדרך
עקש שומר נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר
חנינא אמר זו צואה דאמר מר צואת
החומם וצואת האווין רובן קשה ומיעוטם
יפה ר' אלעזר אמר זו מרה תניא נמי הכי
מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה
שהיא מחלה כל גופו של אדם דבר אחר
מחלה ששמונים ושלושה חללים תלויין במרה
ובולן פת שחרית במלה וקיתון של מים
מבטלתן ת"ר י"ג דברים נאמרו בפת
שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה ומן
הזיקין ומן המזיקין ומחכימת פתי וזוכה ברין
ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעין ותלמודו
מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הבל ונוקף
לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת
כינה שבבני מעים וי"א אף מוציא ארבה
הקנאה ומכבדים את האהבה (א"ל רב
לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי
אינשי שיתין רהיטי רהוט ולא מטו לגברא
דמצפרא כרד (אמרו רבנן השכם ואכול
בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה
א"ל דכתיב לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם
שרב ושמש לא יכם שרב ושמש כיון דלא
ירעבו ולא יצמאו א"ל את אמרת לי מהתם
ואנא אמינא לך מהבא ועברתם את ה'
אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך שמע
ועברתם את ה' אלהיכם זו קריאת שמע
ותפלה וברך את לחמך ואת מימך זו פת
במלה וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי
מחלה מקרבא א"ל רב יהודה דכל אדא
משוחאה לא תזולא במישחאה דרב פורתא
ופורתא חזי כבורכמא רישקא א"ל רב יהודה
לרב אדא משוחאה ד' אמות דאניגרא זולו

בהו דאנהרא לא תמשחנהו כלל רב יהודה ארבע
אמות דאניגרא לבני אניגרא דאנהרא דכולי עלמא מוכריז רבי אמי מלא
כתפי נגדי בתרי עברי נהרא קוצו רב נתן בר הושעיא קץ שיתסר אמתא
אתו עליה בני משרוניא דפגוהו הוא סבר כרשות הרבים ולא היא התם
בעיני כולי האי הכא ימושם אמתוהי אשליהן הוא כמלא כתפי נגדי
סגי רבה בר רב הונא הוה ליה ההוא אבא (אגודא דנהרא אמרו ליה
ניקוץ מר אמר להו קוצו עילאי ותתאי והדר ניקוץ אנא היכי עביד
הכי והכתוב התקוששו וקשו (אמרו ריש לקיש קשוט עצמך ואחר
כך קשוט אחרים התם אבא דבי פרוק רופילא הוה ואמר אי קייצו
קייצנא ואי לא קייצו אמאי איקוץ דאי ממתחי להו אשליהו מסתני להו
ואי

שם העיר והיער היה שלהן: דפגוהו. הלקוהו: אשליהן. מצלין שלהן: אצל. יער: ניקיילו עילאי וספאי. מי שיש להן
יער על הנהר אצלי למעלה הימני ולמטה הימני הילוך דרך המים: הפס דבי פרוק רופילא הוה. אותן שלמטה ושלמעלה לא
של ישראל היה שיוכל לקצוץ אותו יער של בית פרוק פחת פרסיים היה ידוע הוא שלא יקוצו ומה תועיל קליטה שלי: אי
ממחתי אשליהו מסתני להו. אס יוכלו למתות כפגסם ולכלא ממסע ממסע או מכפר לכפר לילך ממטה למעלה ילכו:

לא קשיא. דרב ארבע: שורא וריסקא. חומה ורמוקת גדר של
נכרים כמו (רמב"ם ג) חיל וסומה: כל חלי. דבר שכל החללים תלויין
בו וזו העין עין רעה: עבד מה דעבד. יודע היה ללחוש על
הקצרות ולהצין על כל קצר בציון מיתה מה אס מל
צמנו אס צמנו רעה: סס הממזר
כל החללים ותולדות מיתה על נשיבת
הרוח צלין הכל לפי השעה והאדם
יש לך אדם שרוח פלוני קשה לו
ובשעה פלוני: והאיכא הרוגי מלכות.
הרוגי מלכות: אי לאו זיקא. שכנס
צמנה אס עבדי סמא וחיי. סס הממזר
צמר חמוכה ומן העצבים הוא
כדאמר בהמוכר את הספינה (ב"ב דף
ע"ד): איניס פחים. קור הוסיף.
ולאו היינו רוח דקאמר שמואל דשמואל
זיקא צלל צינה נמי מוקת: זו מרה.
הסמריה שזה גדולה ונובעת
ומתפשטת בגידין ובעצמות: וכולן
פס צמנה מצטלן. כליף לקמן
מקראי: וקישון של מים. למי שאין
לו יין: וויקין. היינו רוח דאמר
שמואל: מהקיימא פפי. שדעתו
מיושבת עליו לפי שאינו מנטער
בעיניו: וזוכה ברין. אס יש לו דין
עם חבירו דעתו מיושבת יליש
דבריו צ"ד להטעים: ללמוד וללמד.
מחמת ישן הדעת: ודבריו נשמעין.
לצרות שיש לו לצ להטעימן: הכל
זיעה וזוכה: נוקף לאשפו. אס צעל
הרהורים הוא ומתוך שלבו טוב צבקר
שאלל קנת טובע לאשתו וצלאתו
לשוק ורואה נשים אינו מתאוה להן:
כינה צבני מעין. מולעיס: מוציא
אס הקנאה ואס הסגר. כשכאין לצו
טוב עליו הוא נוח לבעוט: ואמרו
רבנן השכם ואכול. צערי פסחים
(דף ק"ב). צדכרים שזוה ט רבי לצניו:
משוחאה. מודד קרקעות היה צבקר
לקונים ולמוכרים ולאחין ולשותפין
הצלין לחלוק: כורכמא רישקא. כרכום
של גן שקורין קרו"ג אודמינל"ט והוא
משוצה שצבוכרמין: ארבע אמות
דאניגרא. אמת המים שהמשיכה
מן הנהר הגדול אל השדות על פני
הצקעה כולה ומניחין צעלי כל שדה
ושדה מלרוע את הצפיה רומז ארבע
אמות שלא מתקלקל שפתה ומודדין
אותם כולם צימד ומציינים אותם שלא
יחרשו מן הסתין לחוץ: זולו צלל
אל תדקדק כהן להרמזין: לא
משחנהו כלל. אלא צאומד הדעת
תימתו כדי שיהו ניכרים לעינים
שהן שלימות ורצונות: לצני אניגרא.
אינו מוקף אלא יחודים (א) ויש ברין
למחול: לג"ע. ומאן מחיל: מלי
כפפי נגדי צפרי עברי נהרא קוצו.
המוזל יער או אילנות נעועין על
שפת הנהר יקוץ צבוח מלא כתפ
מושכי חזל הספינה וכן מטין עלמן
באלכסון והולכין כשהן משופעין ללד
היבשה שלא תמשכס הספינה למים
וכל כמות הרץ להלוכס דינס לקוץ
ובצני עברי הנהר שפעמים שהילוכן
מכאן ופעמים שהילוכן מכאן: ק"ז
שיספר אמתא. (ה) כרוזת דרך רה"ר
דמתן צבצא צבאל (דף ט"ז): דרך
רה"ר שש עשרה אמה: צני משרוניא.

אם קשיא הא דמהדר ליה שורא ורתקא
הא דלא מהדר ליה שורא ורתקא והסיד
ה' ממך כל חולי אמר רב זו עין רב
למעמיה דרב סליק לבי קברי עבד מאי
דעבד אמר תשעין ותשעה בעין רעה ואחד
בדרך ארץ ושמואל אמר זה הרוח שמואל
למעמיה דאמר שמואל הכל ברוח ולשמואל
הא איכא הרוגי מלכות הנך נמי אי לאו
זיקא עבדי ללו (סמא וחיי ר' חנינא אמר
ע"ז צינה (א"ר ד"ר חנינא הכל בידי שמים
חוץ מצנים פחים שנאמר צנים פחים בדרך
עקש שומר נפשו ירחק מהם ר' יוסי בר
חנינא אמר זו צואה דאמר מר צואת
החומם וצואת האווין רובן קשה ומיעוטם
יפה ר' אלעזר אמר זו מרה תניא נמי הכי
מחלה זו מרה ולמה נקרא שמה מחלה
שהיא מחלה כל גופו של אדם דבר אחר
מחלה ששמונים ושלושה חללים תלויין במרה
ובולן פת שחרית במלה וקיתון של מים
מבטלתן ת"ר י"ג דברים נאמרו בפת
שחרית מצלת מן החמה ומן הצנה ומן
הזיקין ומן המזיקין ומחכימת פתי וזוכה ברין
ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעין ותלמודו
מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הבל ונוקף
לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת
כינה שבבני מעים וי"א אף מוציא ארבה
הקנאה ומכבדים את האהבה (א"ל רב
לרבא בר מרי מנא הא מילתא דאמרי
אינשי שיתין רהיטי רהוט ולא מטו לגברא
דמצפרא כרד (אמרו רבנן השכם ואכול
בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה
א"ל דכתיב לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם
שרב ושמש לא יכם שרב ושמש כיון דלא
ירעבו ולא יצמאו א"ל את אמרת לי מהתם
ואנא אמינא לך מהבא ועברתם את ה'
אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך שמע
ועברתם את ה' אלהיכם זו קריאת שמע
ותפלה וברך את לחמך ואת מימך זו פת
במלה וקיתון של מים מכאן ואילך והסירותי
מחלה מקרבא א"ל רב יהודה דכל אדא
משוחאה לא תזולא במישחאה דרב פורתא
ופורתא חזי כבורכמא רישקא א"ל רב יהודה
לרב אדא משוחאה ד' אמות דאניגרא זולו

שם העיר והיער היה שלהן: דפגוהו. הלקוהו: אשליהן. מצלין שלהן: אצל. יער: ניקיילו עילאי וספאי. מי שיש להן
יער על הנהר אצלי למעלה הימני ולמטה הימני הילוך דרך המים: הפס דבי פרוק רופילא הוה. אותן שלמטה ושלמעלה לא
של ישראל היה שיוכל לקצוץ אותו יער של בית פרוק פחת פרסיים היה ידוע הוא שלא יקוצו ומה תועיל קליטה שלי: אי
ממחתי אשליהו מסתני להו. אס יוכלו למתות כפגסם ולכלא ממסע ממסע או מכפר לכפר לילך ממטה למעלה ילכו:

שם העיר והיער היה שלהן: דפגוהו. הלקוהו: אשליהן. מצלין שלהן: אצל. יער: ניקיילו עילאי וספאי. מי שיש להן
יער על הנהר אצלי למעלה הימני ולמטה הימני הילוך דרך המים: הפס דבי פרוק רופילא הוה. אותן שלמטה ושלמעלה לא
של ישראל היה שיוכל לקצוץ אותו יער של בית פרוק פחת פרסיים היה ידוע הוא שלא יקוצו ומה תועיל קליטה שלי: אי
ממחתי אשליהו מסתני להו. אס יוכלו למתות כפגסם ולכלא ממסע ממסע או מכפר לכפר לילך ממטה למעלה ילכו:

17 [ג] העינין סתמך וכן
ג"ה הרשעים צ"ב ע"ד ד"ה
סממין, (א) [ע"י מוס'
כמויות ל' ד"ה חן ובע"י
קמל: ד"ה חן ובע"י
ג: ד"ה שומר, (א) ע"ז
ג: צ"ב קמל: כמויות
ג: [וע"ש], (ד) צ"ב צ"ב:
[וע"ש], (א) [ג"ה שם וע"ש
הני], (א) [נפחוס ק"ב צ"ק
ג:], (א) [בכתי"א אחר, את
אמרת מבואר ונאמא אמאי
מדארייתא, (א) העינין
בערך אבא מביא בשם
ר"ח פ' אילן של ערבה,
(ט) צ"ב ס: סתמדין ית.
י"ט, (א) ב"ב הגרסא,
ס"ט, (א) ובעינין ע"כ
ע"ז צ"ב פ"י עבד מלד עבד
ע"ז שאלת חלוט י"א נטע
אילנות כ"ו ע"ש], (א) [שניה
מ] עקיפא לבני ל"ג,
(א) בארז, (א) לחידים,
(א) נשצ"ל ולמעלה.
(א) [כדאיתא (ג)
בככות דף
(א) ברפ"ד, להיות,
(א) ז' העינין והטו
המתחיל במ"ר ט' קמל ד"ה,
מס"ס, (א) קולא זמא
ק"י אפיל אל' גמדי
דאניגרא. מס"ס, (ק) צ"ל
לאדם. רש"י,

תורה אור השלם
1 והס"ר יי קמל ב' חלי
ובל מדין מצרים ירעמים
אשר ידעת לא ישימים
כך ונתקם בכל שונאי:
דברים ז'
2 צנים פחים בדרך עקש
שומר נפשו ירחק מהם:
משלי כ"ה
3 לא ירעבו ולא יצמאו
ולא יכם שרב ושמש כי
מרחקם יתקדם ויגל
מבטיני מים יתקדם:
ישעיהו מ"ט י'
4 ועברתם את ה'
אלהיכם וברך את לחמך
ואת מימך והסירותי
מחלה מקרבך:
שמות כ"ג
5 התקוששו וקשושו הגו
לא נקוץ: צפניה ב א

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה
שיתין רהיטי רהוט
הס"ד ואמ"ר מ"ה בני
משרוניא ואמ"ר ד"ה
דפסוהו הלקוהו ואמ"ר
מ"ה בר"ה כדמתן וכו'
ואמ"ר ד"ה אשליהן:
(ב) תוס' ד"ה ארבע וכו'
שיהא ניכר לכל' וכו'
ס' ממקן וד"ה טס ד"ה
במ"ר:

רבינו הנהאל
שורא. חומה. ריתקא. סייג
שעל השורא. גאון אמר
אנן לא גרסי' עבד מאי
דעבד, שאומי סליק לבי
קברי עשה כגון שאילת
הלום, וא"ל תלמודא צ"ט
מתים בעין רע ואחד בדרך
ארץ. ויש מפרשים שעל ידי
עשבים שהיו נטעו שהיה
יודע איזה מת בזמנו ואיזה
שלא בזמנו, כגון שהיה
נוטע עשבו על קברו של
כל אחד ואחד ואחריו עשבו
שהיה צומח על הקבר
בידוע שמת בלא זמנו.
אבא אניגרא ונהרא. אילן
של ערבה.

שם העיר והיער היה שלהן: דפגוהו. הלקוהו: אשליהן. מצלין שלהן: אצל. יער: ניקיילו עילאי וספאי. מי שיש להן
יער על הנהר אצלי למעלה הימני ולמטה הימני הילוך דרך המים: הפס דבי פרוק רופילא הוה. אותן שלמטה ושלמעלה לא
של ישראל היה שיוכל לקצוץ אותו יער של בית פרוק פחת פרסיים היה ידוע הוא שלא יקוצו ומה תועיל קליטה שלי: אי
ממחתי אשליהו מסתני להו. אס יוכלו למתות כפגסם ולכלא ממסע ממסע או מכפר לכפר לילך ממטה למעלה ילכו:

המקבל שדה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא קח.

עין מושפט
גר מצוה

גב א מ"י פ"ו מלכות
שנים הלכה ו סמנ
עשין פכ טו"ע ח"מ כ"י
קמנ ספ"ק :

גב ב ג מ"י שם ו פ"ו
מלכות מ"מ הלכה ו
קמנ שם כ"י טו"ע י"ד
כ"י רמנ ספ"ק ב וטו"ע
ח"מ שם :

גד ד מ"י שם פ"ו מהל'
מ"מ הלכה ו סמנ שם
טו"ע ח"מ שם וטו"ע י"ד
י"ד שם ספ"ק ו וטו"ע י"ד
גה ה מ"י פ"ג מלכות
שנים הלכה ו סמנ
עשין פכ טו"ע ח"מ כ"י
קמ ספ"ק א :

גו ו מ"י שם שם סמנ
טו"ע ח"מ כ"י קמא
ספ"ק ו וטו"ע ח"מ כ"י :
גז ז מ"י שם פ"ב הלכה
ו וטו"ע ח"מ סמנ שם
טו"ע ח"מ כ"י קמא
ספ"ק ב :

גח ח מ"י שם הלכה ה
טו"ע ח"מ ספ"ק ו :
גכ ט מ"י שם פ"ד
הלכה א ו הל"כ
קמנ שם טו"ע ח"מ ספ"ק
כט :

גד ט מ"י שם הלכה ד סמנ
שם טו"ע ח"מ ספ"ק
טו"ע י"ד :

גכא כ ל מ"י שם סמנ
שם טו"ע ח"מ ספ"ק
ו וטו"ע ח"מ ספ"ק וטו"ע
מגל"מ פ"ד ט"ז :

גכב מ מ"י שם פ"ג
הלכה ה סמנ שם
טו"ע ח"מ ספ"ק
כח :

ואם לאו לא מסתגי להו. אין להם מהלך צעבר זה והולכין על כרחן דרך שפתו השנית שהרי על כרחן כשהולכין כנגד היער של עכו"ם ילכו בשפתו השניה ולכשיגיעו כנגד שלי למה יטריחו לעבור את רוחם המים והרי לו צריכין לחזור ולעבור ד' אחר כשכלתה הקנינה (א):

חזא הווא אבא. יער שחיה רבה
בר רב הווא לפי שאין העליונים והסתמונים קולטין ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה שיהא עליון ומתמון של עכו"ם המושל: לו ידע שהים והסגנים פסקו הוא צעבר עורא:

סיקון ענפיה. ימותו בניו: לאגלי גפא. הכל מסייעין לגדור חומת היער ולהעמיד שעריה שלא יכנס צבא שונאים לעיר: אגלי. שערים כמו (ברכות דף כח.) טרוקו גלי: גפא. כשימת היער כדמקן ועלי (דף כה): מנא אחר הגפה גזלות: לא צריכי נעוסיא. מורמו משמרמו כדכתיב (משל ו) כשכנך תממור עליך: (א) לכריא דפתיא. לכרות מעין או בורות למים לשמות: ואפילו מרגנן. שהרי גם הם צריכים לשמות. ועל שם כלי שותין זו משקין שקורין פתיא בלשון ארמי קרי ליה כריא דפתיא: **דלא נפקי באלווא.** שאין יואלין צעלי במים עממן באלווא וצולכוסא לחפור אלא גממין ומעות ושוברין פועלים: לאו בני מיפק וכו'. גנאי שטון ונפלים זה אצנים ומעבדין מרואת המים וכורין ומקוין אותו בעצבר מכשוליו: ספאי מסייעי לעלא. כשהעליונים מתקנין כנגדן למעלה יש על התחתונים לסייען שמשולין העליונים מעבדין מים מליד נמלא מיקון העליונים לעזרת התחתונים: אכל העליונים אין צריכין לפייע אה הפתוחים. כשמתקנין למטה שתיקון של מטה אינו לעזרת עליונים אלא לרעתם שכל זמן שהמים רעים למטה הנכר מתמעט למעלה והשדות שלהן מתייבשות: **והולופה מינא דמערבא.** כגון צנור שהמים קשים להרבות טיט ולקלקל את הדרכים ועושין להם חריץ צמוד לכוריד המים חוץ לעיר אם נתקלקל החריץ כנגד התחתונים וכורין להם העליונים צריכים לסייע את התחתונים לכרות כנגדן שיהיה שאלו ירדו מים התחתונים חוץ לעיר יעמדו העליונים במקומן אכל תחתונים אין להן לסייע עליונים לכרות למטה שכל זמן שהן ירדו העליונים למטה טוב להן לתחתונים: **אם תמסקה לעלמה.** צפני חריץ מתוקן להוריד מי גשמים זו: **ונהרא.** צפני הפרסיים היה הקרקע מופקר לכל הקודם להחזיק זו ולפרוע למלך טסקא דהוא מס של קרקע. ואם בא אחד ומחזיק על שפת הנהר מקום שהספינות עולות לנמל וצריך מקום פניו הנהר לפורקי משאות לספינות ולטוענין ממוכן ומנוליאין וזה החזיק לבנות שם בנין או למרוש ולזרוע: **חזיפא הוי.** שמקלקל מקום לרבים: **אכל סלוקי.** מנייה לא מסלקין ליה: **והאידנא דפכני פרסאי.** לאותן הלוקחים שדות שאל שפת הנהר קני לך השדה עד תוך הנהר מלא זואר הסוס והלוקחין גודרין גדיין רחוק מן הנהר שלא לקלקל את מקום הרבים ואם בא אחד והחזיק מן הגדר ולגד הנהר מסלקין ליה לפי שהיא קנויה לבעל הגדר עד תוך המים: **ביני אחי.** שדה העומדת ליקח בטסקא ושדות שני אחים סמוכין לה מכאן ומכאן: **ואי משום דינא דבר מנרא.** אם אינן לא אחים ולא שותפים אלא מכח מנרנות צאין על המחזיק ואומרים אנו היינו מנפיש לקחתה שאנו צריכין לקרקע וטוב לכל אחד לקנות בסמון לו ולא ליקח בטמון אחר: **לא מסלקין ליה.** דלא איכפת לן לנייה דבר מנרא כלל: **ועשיה שיהר מנרא.** דבר שאי אתה נחסק כ"כ שמתמלא קרקעות בטמון אחר וזו מטרתי על זן המנרא להיות נכסיו חלוקין: **אהא לאימלוכי ביה.** שדה היוצאה לימנר וצא אחר וטעל רשות מנן המנרא ואל זיל זון: **נגרדעי אמרי לריד מוקני.** דאי לא קנה מיניה מני אחר ליה משטה הייתי זך כדי להעמידה רד דמיס הלאוין לה שאם צלתי אני אכל הענלים היה מעלה לי בדמים כשציל שחבינה עלי: **השפא דאמרי לריד מוקנייה מיניה.** איך אין קנייניו של זה כלום אם אייקר או זול ארעא כדשומא דבר מנרא אייקר או זול ולא יוסף ולא יגרע הלוקח מלקבל דמים שנתן זה כדי אייקר רוחא דבר מנרא הוא וכי זול פסידא דבר מנרא הוא: **ואי לא יבייז ליה מאסן.** דבני דהאי הוא דלאויל: **זי מיעי דנכסי.** של מוכר. שדות המוכר מקניפות לה מכל ד: **חזינן אי עידיה היא.** דבר העשוי לימנר לעצמו שאינו דומה לשאר שדות הסמוכות לה: **וציניה וציני.** ואין מנרני המוכר יכולים ללקוח שהרי יש ציניהן הפסק:

ואי לא לא מיסתגי להו רבה בר רב נחמן הוה קא אויל בארבא חזא הווא אבא דקאי אגורא דנהרא אמר להו דמאן אמרו ליה דרבה בר רב הונא אמר יויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה אמר להו קוצו קוצו אתא רבה בר רב הונא אשכחיה דקייין אמר מאן (א) קצייה תקוין ענפיה אמרי כוליהו שני דרבה בר רב הונא לא אקיים ליה ורעא לרבה בר רב נחמן (ב) אמר רב יהודה אהכל לאיגלי גפא ואפילו מיתמי (ג) אבל רבנן לא מ"ט רבנן (ד) לא צריכי נעוסיא לבריא דפתיא ואפילו מרבנן ולא אמרן אלא דלא נפקי באלווא אבל לאוכלוא אמר רב יהודה לבריא מיפק באוכלוא ונינהו אמר רב יהודה לבריא דנהרא תתאי מסייעי עילאי עילאי לא מסייעי תתאי וחילופא במיא דמיטרא תניא נמי הכי חמש גנות המסתפקות מים ממועין אחד ונתקלקל המעיין כולם מתקנות עם העליונה נמצאת התחתונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעצמה וכן חמש הצרות שהיו מקלחות מים לביב אחד ונתקלקל הביב כולן מתקנות עם התחתונה נמצאת העליונה מתקנת עם כולן ומתקנת לעצמה אמר שמואל האי מאן דאחזיק ברקתא דנהרא חציפא הוי סלוקי לא מסלקין ליה והאידנא דקא כתבי פרסאי קני לך עד מלי צוררי וסויא מית סלוקי נמי מאן דאחזיק ביני אחי וביני שותפי חציפא הוי סלוקי לא מסלקין ליה ורב נחמן אמר ינמי מסלקין ואי משום דינא דבר מצרא לא מסלקין ליה נגרדעי אמרי אפילו משום דינא דבר מצרא לא מסלקין ליה משום שנאמר ועשית הישר והטוב בעיני ה' אתא אימליך ביה אמר ליה איזיל איזבון ואמר ליה זיל זבון צריך למיקנא מיניה או לא (א) רבינא אמר לא צריך למיקנא מיניה נגרדעי אמרי צריך למיקנא מיניה והלכתא צריך וזול ברשותיה זבון במאה ושני מאת (ב) חזינא אי לכולי עלמא קא מוזילא ומזבין יהיב ליה מאה ושקיל ליה ואי לא יהיב ליה מאתן ושקיל ליה (ג) זבון במאתן ושויא מאה סבור מינה מצי אמר ליה (ד) לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי (ה) הכי אמרי נגרדעי משום דרב נחמן (ו) אין אונאה לקרקעות זבין ליה גרוא דארעא כמיציעא נכסיה (ז) חזינא אי עידיה היא אי זיבורית היא זבניה וביני ואי

תורה אור השלם

1 כי נשאו מבנותיהם לדם ולבנותיהם והתערבו זרע והקדש בעמי הארצות וד השירים והזמנים יהיה במעל דתור ראשונה:

2 ועשית הישר והטוב בעיני ל למען ייבב לך ובראית וירשת את הארץ והטובה אשר נשבעתי לאבותיך: דברים יח

מוסף רש"י

הכל לאגלי גפא. נשעיה חמות היער להנייז כמו דלמות. אגלי דלמות, כמו טרוקו גלי. גפא, חמימה, כמו מלא אחר גפא (ב"ב ח.) לכריא דפתיא. שפירט בור לכרות מים ונל שם הכל המונה שם צבור ממד לשמות זו עובי דרכים, קוריה פתיא (טו). ואפילו מרבנן. שכל ראיין למים (טו). דלא נפקי באוכלוא. שאין להן עמלין יואלין כדכתיב לחפור, אלא שוכרים פועלים (טו).

מוסף תוספות

א. וקאמר בר יהודה. הית' הלא'.. דאלו דהוה חביבה עליהו כבר היו מקבלים אותה מן המלך אלא ודאי לא היו חוששין עליה. מוס' הלא'.. ג. והם לא חששו למחר לקבלה מן המלך כי שמכו על זה ששום אדם לא יעשה כל כך חוצפא גדולה לקבל ביניהם. מוס' (שהחוקקין באין שנים שאינם לא אחים

ולא מסתגי להו

ואם לאו לא מסתגי להו. אין להם מהלך צעבר זה והולכין על כרחן דרך שפתו השנית שהרי על כרחן כשהולכין כנגד היער של עכו"ם ילכו בשפתו השניה ולכשיגיעו כנגד שלי למה יטריחו לעבור את רוחם המים והרי לו צריכין לחזור ולעבור ד' אחר כשכלתה הקנינה (א):

חזא הווא אבא. יער שחיה רבה
בר רב הווא לפי שאין העליונים והסתמונים קולטין ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה שיהא עליון ומתמון של עכו"ם המושל: לו ידע שהים והסגנים פסקו הוא צעבר עורא:

סיקון ענפיה. ימותו בניו: לאגלי גפא. הכל מסייעין לגדור חומת היער ולהעמיד שעריה שלא יכנס צבא שונאים לעיר: אגלי. שערים כמו (ברכות דף כח.) טרוקו גלי: גפא. כשימת היער כדמקן ועלי (דף כה): מנא אחר הגפה גזלות: לא צריכי נעוסיא. מורמו משמרמו כדכתיב (משל ו) כשכנך תממור עליך: (א) לכריא דפתיא. לכרות מעין או בורות למים לשמות: ואפילו מרגנן. שהרי גם הם צריכים לשמות. ועל שם כלי שותין זו משקין שקורין פתיא בלשון ארמי קרי ליה כריא דפתיא: **דלא נפקי באלווא.** שאין יואלין צעלי במים עממן באלווא וצולכוסא לחפור אלא גממין ומעות ושוברין פועלים: לאו בני מיפק וכו'. גנאי שטון ונפלים זה אצנים ומעבדין מרואת המים וכורין ומקוין אותו בעצבר מכשוליו: ספאי מסייעי לעלא. כשהעליונים מתקנין כנגדן למעלה יש על התחתונים לסייען שמשולין העליונים מעבדין מים מליד נמלא מיקון העליונים לעזרת התחתונים: אכל העליונים אין צריכין לפייע אה הפתוחים. כשמתקנין למטה שתיקון של מטה אינו לעזרת עליונים אלא לרעתם שכל זמן שהמים רעים למטה הנכר מתמעט למעלה והשדות שלהן מתייבשות: **והולופה מינא דמערבא.** כגון צנור שהמים קשים להרבות טיט ולקלקל את הדרכים ועושין להם חריץ צמוד לכוריד המים חוץ לעיר אם נתקלקל החריץ כנגד התחתונים וכורין להם העליונים צריכים לסייע את התחתונים לכרות כנגדן שיהיה שאלו ירדו מים התחתונים חוץ לעיר יעמדו העליונים במקומן אכל תחתונים אין להן לסייע עליונים לכרות למטה שכל זמן שהן ירדו העליונים למטה טוב להן לתחתונים: **אם תמסקה לעלמה.** צפני חריץ מתוקן להוריד מי גשמים זו: **ונהרא.** צפני הפרסיים היה הקרקע מופקר לכל הקודם להחזיק זו ולפרוע למלך טסקא דהוא מס של קרקע. ואם בא אחד ומחזיק על שפת הנהר מקום שהספינות עולות לנמל וצריך מקום פניו הנהר לפורקי משאות לספינות ולטוענין ממוכן ומנוליאין וזה החזיק לבנות שם בנין או למרוש ולזרוע: **חזיפא הוי.** שמקלקל מקום לרבים: **אכל סלוקי.** מנייה לא מסלקין ליה: **והאידנא דפכני פרסאי.** לאותן הלוקחים שדות שאל שפת הנהר קני לך השדה עד תוך הנהר מלא זואר הסוס והלוקחין גודרין גדיין רחוק מן הנהר שלא לקלקל את מקום הרבים ואם בא אחד והחזיק מן הגדר ולגד הנהר מסלקין ליה לפי שהיא קנויה לבעל הגדר עד תוך המים: **ביני אחי.** שדה העומדת ליקח בטסקא ושדות שני אחים סמוכין לה מכאן ומכאן: **ואי משום דינא דבר מנרא.** אם אינן לא אחים ולא שותפים אלא מכח מנרנות צאין על המחזיק ואומרים אנו היינו מנפיש לקחתה שאנו צריכין לקרקע וטוב לכל אחד לקנות בסמון לו ולא ליקח בטמון אחר: **לא מסלקין ליה.** דלא איכפת לן לנייה דבר מנרא כלל: **ועשיה שיהר מנרא.** דבר שאי אתה נחסק כ"כ שמתמלא קרקעות בטמון אחר וזו מטרתי על זן המנרא להיות נכסיו חלוקין: **אהא לאימלוכי ביה.** שדה היוצאה לימנר וצא אחר וטעל רשות מנן המנרא ואל זיל זון: **נגרדעי אמרי לריד מוקני.** דאי לא קנה מיניה מני אחר ליה משטה הייתי זך כדי להעמידה רד דמיס הלאוין לה שאם צלתי אני אכל הענלים היה מעלה לי בדמים כשציל שחבינה עלי: **השפא דאמרי לריד מוקנייה מיניה.** איך אין קנייניו של זה כלום אם אייקר או זול ארעא כדשומא דבר מנרא אייקר או זול ולא יוסף ולא יגרע הלוקח מלקבל דמים שנתן זה כדי אייקר רוחא דבר מנרא הוא וכי זול פסידא דבר מנרא הוא: **ואי לא יבייז ליה מאסן.** דבני דהאי הוא דלאויל: **זי מיעי דנכסי.** של מוכר. שדות המוכר מקניפות לה מכל ד: **חזינן אי עידיה היא.** דבר העשוי לימנר לעצמו שאינו דומה לשאר שדות הסמוכות לה: **וציניה וציני.** ואין מנרני המוכר יכולים ללקוח שהרי יש ציניהן הפסק:

ולא מסתגי להו

ואם לאו לא מסתגי להו. אין להם מהלך צעבר זה והולכין על כרחן דרך שפתו השנית שהרי על כרחן כשהולכין כנגד היער של עכו"ם ילכו בשפתו השניה ולכשיגיעו כנגד שלי למה יטריחו לעבור את רוחם המים והרי לו צריכין לחזור ולעבור ד' אחר כשכלתה הקנינה (א):

חזא הווא אבא. יער שחיה רבה
בר רב הווא לפי שאין העליונים והסתמונים קולטין ורבה בר רב נחמן לא היה יודע שכן היה שיהא עליון ומתמון של עכו"ם המושל: לו ידע שהים והסגנים פסקו הוא צעבר עורא:

סיקון ענפיה. ימותו בניו: לאגלי גפא. הכל מסייעין לגדור חומת היער ולהעמיד שעריה שלא יכנס צבא שונאים לעיר: אגלי. שערים כמו (ברכות דף כח.) טרוקו גלי: גפא. כשימת היער כדמקן ועלי (דף כה): מנא אחר הגפה גזלות: לא צריכי נעוסיא. מורמו משמרמו כדכתיב (משל ו) כשכנך תממור עליך: (א) לכריא דפתיא. לכרות מעין או בורות למים לשמות: ואפילו מרגנן. שהרי גם הם צריכים לשמות. ועל שם כלי שותין זו משקין שקורין פתיא בלשון ארמי קרי ליה כריא דפתיא: **דלא נפקי באלווא.** שאין יואלין צעלי במים עממן באלווא וצולכוסא לחפור אלא גממין ומעות ושוברין פועלים: לאו בני מיפק וכו'. גנאי שטון ונפלים זה אצנים ומעבדין מרואת המים וכורין ומקוין אותו בעצבר מכשוליו: ספאי מסייעי לעלא. כשהעליונים מתקנין כנגדן למעלה יש על התחתונים לסייען שמשולין העליונים מעבדין מים מליד נמלא מיקון העליונים לעזרת התחתונים: אכל העליונים אין צריכין לפייע אה הפתוחים. כשמתקנין למטה שתיקון של מטה אינו לעזרת עליונים אלא לרעתם שכל זמן שהמים רעים למטה הנכר מתמעט למעלה והשדות שלהן מתייבשות: **והולופה מינא דמערבא.** כגון צנור שהמים קשים להרבות טיט ולקלקל את הדרכים ועושין להם חריץ צמוד לכוריד המים חוץ לעיר אם נתקלקל החריץ כנגד התחתונים וכורין להם העליונים צריכים לסייע את התחתונים לכרות כנגדן שיהיה שאלו ירדו מים התחתונים חוץ לעיר יעמדו העליונים במקומן אכל תחתונים אין להן לסייע עליונים לכרות למטה שכל זמן שהן ירדו העליונים למטה טוב להן לתחתונים: **אם תמסקה לעלמה.** צפני חריץ מתוקן להוריד מי גשמים זו: **ונהרא.** צפני הפרסיים היה הקרקע מופקר לכל הקודם להחזיק זו ולפרוע למלך טסקא דהוא מס של קרקע. ואם בא אחד ומחזיק על שפת הנהר מקום שהספינות עולות לנמל וצריך מקום פניו הנהר לפורקי משאות לספינות ולטוענין ממוכן ומנוליאין וזה החזיק לבנות שם בנין או למרוש ולזרוע: **חזיפא הוי.** שמקלקל מקום לרבים: **אכל סלוקי.** מנייה לא מסלקין ליה: **והאידנא דפכני פרסאי.** לאותן הלוקחים שדות שאל שפת הנהר קני לך השדה עד תוך הנהר מלא זואר הסוס והלוקחין גודרין גדיין רחוק מן הנהר שלא לקלקל את מקום הרבים ואם בא אחד והחזיק מן הגדר ולגד הנהר מסלקין ליה לפי שהיא קנויה לבעל הגדר עד תוך המים: **ביני אחי.** שדה העומדת ליקח בטסקא ושדות שני אחים סמוכין לה מכאן ומכאן: **ואי משום דינא דבר מצרא לא מסלקין ליה** נגרדעי אמרי אפילו משום דינא דבר מצרא לא מסלקין ליה משום שנאמר ועשית הישר והטוב בעיני ה' אתא אימליך ביה אמר ליה איזיל איזבון ואמר ליה זיל זבון צריך למיקנא מיניה או לא (א) רבינא אמר לא צריך למיקנא מיניה נגרדעי אמרי צריך למיקנא מיניה והלכתא צריך וזול ברשותיה זבון במאה ושני מאת (ב) חזינא אי לכולי עלמא קא מוזילא ומזבין יהיב ליה מאה ושקיל ליה ואי לא יהיב ליה מאתן ושקיל ליה (ג) זבון במאתן ושויא מאה סבור מינה מצי אמר ליה (ד) לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אמר ליה מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי (ה) הכי אמרי נגרדעי משום דרב נחמן (ו) אין אונאה לקרקעות זבין ליה גרוא דארעא כמיציעא נכסיה (ז) חזינא אי עידיה היא אי זיבורית היא זבניה וביני ואי

6 וכן כפי ר"ף כחשיב (הואם בשעמיק) שנתעדיה אפילו וזה מהפקר מני בר מנרא לנלק ליה. 7 וזהו משיב ר"ח ליה סוף עמוד 3.